

أبو بكر الصديق رضي الله عنه

(ترجمه)

صديق اکبر، ابوبکر رضی الله عنه، نشان داد که رهبری بر بنیاد عقیده، فقط یک شعار نیست، بلکه منهجی است که نخستین خلیفه راشد، پس از پیوستن رسول الله صلی الله علیه وسلم به رفیق اعلی، آن را در عمل پیاده کرد. ابوبکر رضی الله عنه واقعاً مرد دولت بود؛ دولتی را بر اساس شریعت الله سبحانه و تعالی بنیان نهاد، نه بر معیارهای قدرت و زور. او مفهوم حقیقی اطاعت را در جامعه استوار ساخت؛ اطاعتی که مخصوص الله سبحانه و تعالی است، نه غیر او.

بدین‌گونه ابوبکر رضی الله عنه پاسدار عقیده و نگهبان وحدت امت اسلامی شد. پس از وفات رسول الله صلی الله علیه وسلم، امت با خطرناک‌ترین بحران سیاسی و اعتقادی روبه‌رو گردید؛ بحرانی که در ارتداد برخی قبایل، خودداری گروهی از پرداخت زکات، و ظهور مدعیان دروغین نبوت تجلی یافت.

در این‌جا، صديق اکبر موقف قاطع و شرعی گرفت و سخن مشهور خود را چنین بر زبان آورد: «به الله سوگند! اگر ریسمانی را که در زمان رسول الله صلی الله علیه وسلم به عنوان زکات می‌پرداختند از من بازدارند، با آنان به‌خاطر آن می‌جنگم.»

برداشت او از شریعت تنها به برپایی نماز و روزه محدود نبود؛ بلکه فهم ژرف و فراگیر داشت که همه ارکان دولت اسلامی را دربر می‌گرفت. او برای جلوگیری از فروپاشی پایه‌های حکومت اسلام، و زنده نگهداشتن نظام اسلامی در حیات امت - از نظر سیاسی، مالی و نظامی - قیام کرد و آن را پاسداری نمود.

﴿فِيهِدَاهُمْ أَقْتَدَهُ﴾

ترجمه: پس به راه و روش آنان اقتدا کن.

فرمان الله سبحانه و تعالی در این آیه شریفه ﴿فِيهِدَاهُمْ أَقْتَدَهُ﴾ دعوتی آشکار است برای پیروی از هدایات صالحان، نه از باب تجمل فکری یا بهر مجویی مالی.

از برجسته‌ترین نمونه‌های این رهبران صالح، صحابی جلیل‌القدر ابوبکر صدیق رضی الله عنه است؛ همان‌که رسول الله صلی الله علیه وسلم او را در روزهای واپسین بیماری خویش به امامت نماز مسلمانان گماشت. ابوبکر رضی الله عنه، نمونه‌ والای از التزام کامل به اسلام و پیروی راستین از سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم بود. او پس از وفات رسول الله صلی الله علیه وسلم با درایت و تقوا، امور دولت اسلامی را سامان داد، اصول وحدت ایمانی را پاس داشت و حاکمیت شریعت الله سبحانه و تعالی را در تمامی ابعاد آن استوار ساخت.

زمانی‌که ابوبکر صدیق رضی الله عنه پس از وفات رسول الله صلی الله علیه وسلم به خلافت رسید، نگاه‌ها در سقیفه بنی‌ساعده متمرکز شد؛ جایی‌که او به خلافت برگزیده شد و بیعت عمومی با وی صورت گرفت. او تأکید نمود که هدفش از پذیرفتن خلافت، جاه‌طلبی یا میل به سلطه نبود، بلکه دغدغه‌اش پاسداری از امت و برپایی شریعت الله سبحانه و تعالی در میان مسلمانان بود.

در خطبه آغازین خلافت‌اش خطاب به مسلمانان چنین فرمود: «ای مردم! من بر شما گماشته شدم در حالی‌که از شما بهتر نیستم. پس اگر نیک عمل کردم، یاریم دهید و اگر بد عمل کردم، راهم را اصلاح کنید... از من فرمان برید تا زمانی‌که از الله و رسولش فرمان می‌برم؛ اما اگر نافرمانی نمودم، بر شما اطاعتم واجب نیست.»

بدین سخنان، او مفهوم اطاعت مشروط به شریعت الله سبحانه و تعالی را به روشنی تثبیت نمود. ابوبکر رضی الله عنه بر همان منهج رسول الله صلی الله علیه و سلم در استوار ساختن پایه‌های دولت اسلامی پایدار ماند، هرچند فتنه‌ها از هر سو آن را احاطه کرده بود. او در برابر فتنه‌های بزرگ ایستاد که بعدها به نام «جنگ‌های ارتداد» شناخته شد؛ زمانی که برخی از عرب‌ها از ادای فریضه زکات روی‌گردان شدند و نفاق و ضعف ایمانشان آشکار گشت.

در آن هنگام، عمر رضی الله عنه به او گفت: «چگونه با اینان می‌جنگی در حالی که رسول الله صلی الله علیه و سلم فرموده است: من مأمور شده‌ام تا با مردم بجنگم تا آن‌گاه که بگویند لا إله إلا الله؟». اما ابوبکر رضی الله عنه با قاطعیت پاسخ داد و عزم راسخش را چنین ابراز کرد: «به الله سوگند! با هر کس که میان نماز و زکات جدایی اندازد، می‌جنگم... و اگر زکات را نپردازند، حتماً با آنان پیکار خواهم کرد.»

او در این موقف، نشان داد که شریعت الله سبحانه و تعالی در همه ابعادش باید بدون سازش تطبیق شود و هیچ‌کس حق ندارد ارکان دین را از هم جدا سازد. این موقف قاطع، بازتاب ایمان راسخ ابوبکر رضی الله عنه بود؛ ایمانی که بر این باور استوار بود که تثبیت حاکمیت اسلام و حفظ وحدت امت، بر هر چیز دیگری مقدم است، و بر هیچ حاکمی روا نیست در اجرای احکام شریعت سستی ورزد، زیرا با همین اجرای دقیق شریعت است که امت اسلام از فروپاشی مصون می‌ماند. از همین رو، اولین خلیفه مسلمانان صدیق اکبر رضی الله عنه در طول خلافت خود کاملاً تابع احکام شریعت الله سبحانه و تعالی بود، بی‌هیچ افزونی یا کاستی.

حزب التحریر در یکی از منشورات خود کتاب "نظام الحکم فی الإسلام" چنین می‌نویسد: «اطاعت از حاکم مسلمانی که بر اساس اسلام حکومت می‌کند، فرض است... و در گناه و معصیت، هیچ اطاعتی روا نیست.»

امام ماوردی در کتاب "الأحكام السلطانية" به تأیید همین معنی چنین می‌گوید: «فَفَرَضَ عَلَيْنَا طَاعَةَ أَوْلِي الْأَمْرِ فِيْنَا؛ یعنی بر مسلمانان واجب گردیده که از کسی که زمام امورشان را در تطبیق شریعت الله به‌دست گرفته است (یعنی خلیفه) اطاعت کنند، بی‌هیچ اختلاف و دوگانگی.»

بر این اساس، ابوبکر رضی الله عنه نایب امت در تطبیق احکام الله سبحانه و تعالی بود، نه پادشاهی که بر پایه هوای نفس خود قانون‌گذاری کند و نه حاکمی که بر اساس رأی و خواهش مردم از مسیر شریعت منحرف گردد.

بلی، مفاهیم شرعی و سیاسی مجتمع - اگرچه در چارچوب آموزه‌های دینی تبیین شده‌اند - بر یک نکته اساسی گواهی می‌دهند: راه حل شرعی برای بحران‌های امت و جهان، اقامه یک کیان/نظام سیاسی اسلامی جامع است که شریعت را چنان که الله سبحانه و تعالی نازل کرده، به‌طور کامل تطبیق کند و خلافت را بر اساس منهج نبوی برقرار سازد. تنها به‌واسطه چنین نظامی است که امت عزت و همبستگی خود را باز می‌یابد و بار دیگر در رأس مسائل جهانی قرار می‌گیرد.

﴿هُدًى بَلَّغَ لِلنَّاسِ وَلِيُنذِرُوا بِهِ - وَلِيَعْلَمُوا أَنَّ مَا هُوَ إِلَهُ وَحْدٌ وَلِيَذَّكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ﴾

ترجمه: این پیام برای همه مردم است تا بدانند و بیم داده شوند، تا بدانند که معبودی جز او نیست و تا صاحبان خرد پند گیرند.

برگرفته از شماره 470 مجله الوعی

نویسنده: بهاء الحسینی

مترجم: محمد علی مطمئن